

miloglasno voščili: „Sladko spavaj, ljubica“! ali celó: „Nezvesta bodi zdrava, — sto tebi sreč želim“. Vidiš s tacimi in enacimi nagovori so te pesniki čisto razvadili. Ti si jih brala, in — le nikar ne ugovarjaj! — želela si tudi sebi, da bi te opeval tudi takó kakov pesnik. In zdaj pride nekov pedagog, ter ti začne stavljati pred oči tvoje naopake. Lehko rečeš: „Oj, ta človek nima ne trohice poezije v sebi, ta človek je ves suhoparnež“.

Jezikove opómnje.*)

Oj siromak, v srcé se smiliš slovenski mi jezik,
Kaj počnejo s tebój naši pisatelji vprek!
Na Prokrustovo te razpénjajo posteljo kruto,
Da ti udje, kostí pokajo, stokajo: joj!

Dunajsko elegije, III.

I.

Ta in oni se bode morebiti še spominjal tistih „Pogovorov“ iz „Zvona“ (1879. l.), v katerih je g. Stritar takó živo in resnično naslikal naše jezikove zmešnjave, ter konečno krepko poudarjal potrebo enotnega knjižnega jezika. A kak uspeh so imeli njegovi opomini in nasvétí? Od tistega časa pa do danes preteklo je nad štiri dolgih let, a dozdej niso se naše jezikove razmere niti za las zboljšale. Vse je ostalo pri starem; kar se je vendar v tem dolgem času izpremenilo na našem jeziku, obrnilo se je prej na slabše, nego na boljše.

„Kolikor glav, toliko pisav!“ Vsak slovensk časopis imá svoje jezikove posebnosti, po katerih se njegova pisava razločuje od óne v drugih listih; kar je v enem pravilno, to je v drugem naopačno. Da, še več. Niti dva pisatelja ne pišeta povsem enega in istega jezika, in celó eden in isti pisatelj si je večkrat v pisavi nedosleden. Ni, nij, nej, né; Preširen, Prešeren; že, užé, vže; brati, čitati (oboje za eden in isti pojem) i. t. d.

Kje naj iščemo vzrokov tej prikazni? Odgovor: Slovenci nimamo niti enotne slovnice, niti enotne terminologije. Od kod je zopet to? To prihaja od tod, ker so naši učeni jezikoslovci mej sebój nesložni. Vsak uči in razlaga jezik po svoje. Iz te njih nesloge pa se izcimljajo tiste škodljive stranke in strančice, katerih imamo še zdaj — več ko zadosti! Mnogo pa je tem razmeram krivo tudi to, ker sme pri nas vsak biti jezikoslovec; preveč samovoljno sme vsak z našim jezikom delati ter na njem prenejati, kar in kolikor se mu ljubi!

Kakó naj se nepristransk Slovenec v teh zmešnjavah spozná? Za kom naj potegne? Za katero slovnico in pisavo naj se odloči?!

Sicer najbolje bode, ako g. Stritar-jev spis, vsaj v glavnih potezah, tukaj vnovič priobčim.

„Naš jezik ni imel mirú in pokoja. Jezikoslovci — in pri nas je vsak tretji človek jezikoslovec — spravili so se nadenj; obdelovali so ga na vse kriplje in ugnetalí kakor

Opómnja. Ker je pri Slovencih vsak tretji človek jezikoslovec, naj bode pa še naš gospod dopisnik! Kakor on, tako tudi mi po teh „Jezikovih opómnjah“ nočemo vzbuditi nobenega prepira; več oči pa več vidi. Marsikatera je bila v „Tov.“ že do dobra razložena. Nekatera se nikakor ne more potrditi; pri nekaterih pak razlika ni še naopaka. V živem jeziku železne doslednosti ni iskati. Ne more se reči, da ima vsak pisatelj, vsak časnik svojo slovnico. Ako dopisnik méni, da imajo vsi Nemci edino pisavo, se moti; še profesorjem dela nemška pisava preglavico, nikar že učencem ali začetikom. V pisanji treba se je časih ozirati na ljudstvo, časih na učene in omikane, časih na bližnje sosede ali na slovansko vzajemnost. Kateri mnogo pisarijo slovénski, so natančnejši v bistvenih stvaréh, bolj prijenljivi pa v nebistvenih itd. itd.

Uredništvo.

testo, takó, da je imel skoraj vsako leto drugo lice (ali je mar zdaj kaj boljše?); dobili smo tisti baš, stoprv in nego; nij, nej in né; živnije, živalij, hiža i. t. d., i. t. d. Kakor krtje glist iskali so starih besed in oblik, in kar je kateri našel v svojej modrosti in učenosti, hitro na prodaj! In pisatelji — kedó bo prej! — vsi za njim. To je bil razvoj, to je bilo napredovanje! — kar je bilo lani še sveta resnica, to se je letos zamétalo. Uboga slovenščina bila je predmet, na katerem je vsak poskušaval in izkazoval svojo učenost; ž njo se je vse smelo, kakor s podganami in privajenimi zajčki, katere imajo učenjaki za grde „vivisekcije“ . . . Drugi národi so imeli svoje nove ideje, iznajdbe; mi svoje vedno nove oblike in besede.

In kaj je vsemu temu nasledek? Da dandanes nimamo slovenskega jezika, enotnega slovenskega jezika. Dva časnika, dva pisatelja ne pišeta enako. Kaj pravim? Isti pisatelj piše danes takó, jutri takó . . . Kakó moremo po pameti zahtevati, da naj se vsak človek vedno in vedno jezika uči? Komaj se je privadil te in te novoskovane besede, te nove oblike, že jo je izpodrinila druga! Še človek, ki se je nekoliko učil, mora tû pa tam ugibati, ko bere slovenske liste in knjige, kaj pomeni ta in óna beseda, kaj hoče s to čudno zavijačo reči učeni ali na pol učeni pisatelj. Poskusi, beri dva, tri slovenske liste zaporedoma od konca do kraja, nekako čudno se ti bode začelo mešati po glavi, kakor da bi se ti bližala — morska bolezen . . .

Ali se torej ustavljam napredovanju v jeziku, hočem li, da pišimo še danes, kakor se je pisalo pred tridesetimi leti? Bog ne daj! Napredka, razvoja je treba povsod, tudi v našem jeziku. Trebiti je bilo treba iz njega, kar je očitno napačnega, grde, tuje besede nadomestovati z domačimi; čistiti je bilo treba jezik, gladiti in bogatiti; kovati je bilo treba tudi novih besed novim pojmom. Ali vse to je bilo treba delati polagoma, zmerno, s pametjo. Pri nas se je vse pre naglilo in jezik je predelaval, kdor je utegnil, vsak po svojih načelih, časih pa tudi braz načel . . . Imamo pa tudi móž, ki so korenito izobraženi, učeni jezikoslovci, poklicani, da nam pospešujejo jezikov razvoj po njegovih zakonih, a ti poslušajo samo svojo bistrournost brez ozira na življenje, na dejajnske potrebe; pregloboko nam orjejo in v svojej gorečnosti nam potrebjijo in izmečejo s plevelom vred mnogo dobro rastlino. Brez potrebe nam vrivajo stare (jaz bi še dostavil: in mnogo nove, umetne) besede in oblike, katerih poprijeti se nam ni moči. Njih delovanje je predoktrinarno, zatorej neplodno, da mnogokrat celó škodljivo . . .

Da takó, kakor dozdam, ne moremo in ne smemo dalje delati sè slovenskim jezikom, da je skrajni (to je g. Stritar rekel že pred štirimi leti!) čas, kreniti na drugo, boljše pot, ako nečemo, da gre vse narazen, da izgubimo še to, kar smo si s tolikim trudom pridobili in priborili, da se mora nekaj storiti, ako hočemo svojemu jeziku, svojej književnosti zagotoviti obstoj, — to je, meni vsaj, dognana, jasna resnica . . . Složno nam je treba delati, po istih zakonih, da si ustvarimo pravi, enoten slovenski jezik!⁴

Nekoliko izrekov Bóris Miránovih.

(Nabral in uredil A. Gradišnik.)

Uvodna opómnja.

Kdó izmej razumnikov slovenskih ne bi znal za duhovitéga lirika Bóris Mirána, za večšega kritika in mičnega pripovedovalca Josipa Stritarja? — Ta mož je uprav epohalne važnosti v novejšej našej književnosti. S časom, ko je on na Dunaji jel izdajati sloveč svoj „Zvon“, pričela se je našemu slovstvu — rekel bi — nova dóba. Oni, ki bode našemu národu spisal književno zgodovino, océniti bode imel Stritarja ko knji-